

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ต้นทุนต่อหน่วยบริการตามกิจกรรมของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 (1 ตุลาคม 2547 – 30 กันยายน 2548) ซึ่งเป็นการศึกษาที่มีการเก็บข้อมูลย้อนหลัง (Retrospective Study) ในส่วนของข้อมูลต้นทุนตามองค์ประกอบต้นทุนจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และเก็บข้อมูลไปข้างหน้า (Prospective Study) ในส่วนของเกณฑ์ที่ใช้ในการกระจายต้นทุนจากแหล่งปฐมภูมิ โดยทำการวิเคราะห์ระบบงาน (System Analysis) และการวิเคราะห์ต้นทุน (Cost Analysis) ต้นทุนรวมทางตรงของแต่ละหน่วยงานประกอบด้วย ต้นทุนค่าแรง ต้นทุนค่าวัสดุ และต้นทุนค่าลงทุน นอกจากนี้ยังมีต้นทุนทางอ้อมที่เกิดจากการกระจายต้นทุนของหน่วยรับต้นทุนชั่วคราว โดยใช้วิธีการกระจายต้นทุนแบบสมการพีชคณิตเส้นตรง (Simultaneous Equation Method) ซึ่งผลที่สุดต้นทุนทุกส่วนจะไปตกอยู่ที่หน่วยรับต้นทุน และได้วิเคราะห์อัตราการคืนทุน (Cost Recovery) ของการให้บริการของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ รวมถึงการวิเคราะห์ความไว (Sensitivity Analysis) ของต้นทุนต่อหน่วยบริการ เมื่อต้นทุนค่าแรงและต้นทุนค่าวัสดุเปลี่ยนแปลงไป

สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย

สำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ มีสถานีนอนามัยในสังกัดจำนวน 21 แห่ง แบ่งสถานีนอนามัยออกเป็น 2 ประเภท (ตามการจัดตั้งศูนย์สุขภาพชุมชน (Primary Care Unit : PCU) ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดศรีสะเกษ) คือ PCU หลัก จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ สถานีนอนามัยบ้านก้านเหลือง สถานีนอนามัยบ้านโคกจาน สถานีนอนามัยบ้านปะอ่าว สถานีนอนามัยบ้านยางเอือด สถานีนอนามัยบ้านหนองนกเจ้า สถานีนอนามัยบ้านหนองหัวหมู สถานีนอนามัยบ้านหนองไฮ สถานีนอนามัยบ้านหัวช้าง สถานีนอนามัยบ้านอิหล่า และ PCU เครื่องข่าย จำนวน 12 แห่ง ได้แก่ สถานีนอนามัยบ้านชะบุง สถานีนอนามัยบ้านแซ่ สถานีนอนามัยบ้านโคกหล้าม สถานีนอนามัยบ้านตาเกษ สถานีนอนามัยบ้านแค้ สถานีนอนามัยบ้านทุ่งไชย สถานีนอนามัยบ้านน้ำท่วม สถานีนอนามัยบ้านโนนแดน สถานีนอนามัยบ้านพงพรต สถานีนอนามัยบ้านโพธิ์ชัย สถานีนอนามัยบ้านหนองแดน และสถานีนอนามัยบ้านอ้อมแก้ว มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปฏิบัติงานในสถานีนอนามัย 61 คน โดยเฉลี่ยมีเจ้าหน้าที่ 2.90 คนต่อแห่ง แต่ละสถานีนอนามัยมีพื้นที่รับผิดชอบ โดยเฉลี่ย 10.62 หมู่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน รับผิดชอบ เฉลี่ย 3.65 หมู่บ้าน สถานีนอนามัยมีประชากรในเขตรับผิดชอบ เฉลี่ย

4,973.57 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน คูแตรับผิดชอบประชากร เฉลี่ย 1,712.21 คน สถานีอนามัยมีจำนวนหลังคาเรือนในเขตรับผิดชอบ เฉลี่ย 865.24 หลังคาเรือนต่อแห่ง

ส่วนที่ 2 ต้นทุนค่าแรง (Labour Cost) ต้นทุนค่าวัสดุ (Material Cost) ต้นทุนค่าลงทุน (Capital Cost) และต้นทุนรวม (Full Cost) ของสถานีอนามัย

สถานีอนามัยประเภท PCU หลัก

ต้นทุนรวมของสถานีอนามัยประเภท PCU หลัก เป็นเงิน 13,157,928.79 บาท และเมื่อแยกองค์ประกอบต้นทุนพบว่า ค่าเฉลี่ยต้นทุนค่าแรงสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 51.76 ของค่าเฉลี่ยต้นทุนรวม รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ยต้นทุนค่าวัสดุและต้นทุนค่าลงทุน คิดเป็นร้อยละ 40.31 และ 7.93 ตามลำดับ อัตราส่วนต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 6.53 : 5.08 : 1

สถานีอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย

ต้นทุนรวมของสถานีอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย เป็นเงิน 13,879,632.59 บาท และเมื่อแยกองค์ประกอบต้นทุนพบว่า ค่าเฉลี่ยต้นทุนค่าแรงสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 54.35 ของค่าเฉลี่ยต้นทุนรวม รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ยต้นทุนค่าวัสดุและต้นทุนค่าลงทุน คิดเป็นร้อยละ 34.76 และ 10.89 ตามลำดับ อัตราส่วนต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 4.99 : 3.19 : 1

เมื่อพิจารณาด้านต้นทุนรวมของสถานีอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย ทุกแห่ง เป็นเงิน 27,037,561.38 บาท และเมื่อแยกองค์ประกอบต้นทุนพบว่า ค่าเฉลี่ยต้นทุนค่าแรงสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 53.09 ของค่าเฉลี่ยต้นทุนรวม รองลงมาคือ ค่าเฉลี่ยต้นทุนค่าวัสดุและต้นทุนค่าลงทุน คิดเป็นร้อยละ 37.46 และ 9.45 ตามลำดับ อัตราส่วนต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 5.62 : 3.96 : 1

ส่วนที่ 3 ต้นทุนรวมทางตรง (Total Direct Cost) และต้นทุนรวม (Full Cost) จำแนกตามกิจกรรมของสถานีอนามัย

3.1 ต้นทุนค่าแรง (Labour Cost) ต้นทุนค่าวัสดุ (Material Cost) ต้นทุนค่าลงทุน (Capital Cost) และต้นทุนรวมทางตรง (Total Direct Cost) จำแนกตามกิจกรรมของสถานีอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

พิจารณาองค์ประกอบต้นทุนจำแนกตามกิจกรรมของสถานีอนามัย (ตารางที่ 4.3)

ต้นทุนค่าแรง เมื่อจำแนกตามกิจกรรม พบว่า กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนค่าแรงสูงสุด เป็นเงิน 3,601,560.23 บาท คิดเป็นร้อยละ 25.09 ของต้นทุนค่าแรงทั้งหมด (14,354,630.21 บาท) รองลงมาคือกิจกรรมบริหารทั่วไปเป็นเงิน 1,809,760.33 บาท คิดเป็นร้อยละ 12.61 และกิจกรรมที่มีต้นทุนค่าแรงต่ำที่สุดคือ กิจกรรมทันตสาธารณสุขเป็นเงิน 454,004.78 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.16

ต้นทุนค่าวัสดุ เมื่อจำแนกตามกิจกรรม พบว่า กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนค่าวัสดุสูงที่สุดเป็นเงิน 3,450,558.28 บาท คิดเป็นร้อยละ 34.07 ของต้นทุนค่าวัสดุทั้งหมด (10,128,739.27 บาท) รองลงมาคือกิจกรรมบริหารทั่วไปเป็นเงิน 2,701,774.82 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.67 และกิจกรรมที่มีต้นทุนค่าวัสดุต่ำที่สุดคือ กิจกรรมสุขศึกษาเป็นเงิน 51,256 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.51

ต้นทุนค่าลงทุน เมื่อจำแนกตามกิจกรรม พบว่า กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนค่าลงทุนสูงที่สุดเป็นเงิน 521,280.06 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.41 ของต้นทุนค่าลงทุนทั้งหมด (2,554,191.90 บาท) รองลงมาคือกิจกรรมบริหารทั่วไปเป็นเงิน 475,806.57 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.63 และกิจกรรมที่มีต้นทุนค่าลงทุนต่ำที่สุดคือ กิจกรรมการเยี่ยมบ้านเป็นเงิน 62,605.96 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.45

เมื่อพิจารณาด้านทุนรวมทางตรงพบว่า กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนรวมทางตรงสูงที่สุดเป็นเงิน 7,573,398.57 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.01 ของต้นทุนรวมทางตรงทั้งหมด (27,037,561.38 บาท) รองลงมาคือกิจกรรมบริหารทั่วไปเป็นเงิน 4,987,341.72 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.45 และกิจกรรมที่มีต้นทุนรวมทางตรงต่ำที่สุดคือ กิจกรรมทันตสาธารณสุขเป็นเงิน 715,980.28 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.65

3.2 ต้นทุนรวม (Full Cost) จำแนกตามกิจกรรมของสถานอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

ต้นทุนรวมซึ่งประกอบด้วยต้นทุนรวมทางตรงและต้นทุนรวมทางอ้อมที่กระจายมาจากกิจกรรมรายงานทุกประเภทและกิจกรรมบริหารทั่วไป โดยใช้เวลาที่ปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรมของเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์ในการกระจาย จำแนกตามกิจกรรมการบริการของสถานอนามัย พบว่า กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนรวมสูงที่สุดเป็นเงิน 9,749,849.27 บาท คิดเป็นร้อยละ 36.06 ของต้นทุนรวมทั้งหมด (27,037,561.38 บาท) รองลงมาคือ กิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานเป็นเงิน 3,705,240.45 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.70 กิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคเป็นเงิน 2,541,654.32 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.40 กิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนเป็นเงิน 2,020,093.66 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.47 กิจกรรมการเยี่ยมบ้านเป็นเงิน 1,787,305.07 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.61 กิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคเป็นเงิน 1,719,114.84 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.36 กิจกรรมอนามัยแม่และเด็กเป็นเงิน 1,567,490.37 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.80 กิจกรรมวางแผนครอบครัวเป็นเงิน 1,563,331.43 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.78 กิจกรรมอนามัยโรงเรียนเป็นเงิน 1,300,139.80 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.81 และกิจกรรมที่มีต้นทุนรวมต่ำที่สุดคือ กิจกรรมทันตสาธารณสุขเป็นเงิน 1,083,342.17 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.01

ส่วนที่ 4 ต้นทุนต่อหน่วยบริการ (Unit Cost) และต้นทุนดำเนินการ (Operating Cost) จำแนกตามกิจกรรมของสถานีนามัย

4.1 ต้นทุนต่อหน่วยบริการ (Unit Cost) จำแนกตามกิจกรรมของสถานีนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

ต้นทุนต่อหน่วยบริการตามกิจกรรมของสถานีนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย โดยนำต้นทุนต่อหน่วยบริการแต่ละกิจกรรมของสถานีนามัยทั้งหมดมารวมกันจะได้เป็น ต้นทุนต่อหน่วยบริการ โดยรวม แล้วหารด้วยจำนวนสถานีนามัยทั้งหมด 21 แห่งจะได้เป็น ต้นทุนต่อหน่วยโดยเฉลี่ยตามกิจกรรมของสถานีนามัย พบว่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด โดยเฉลี่ยเท่ากับ 583.99 บาท รองลงมาคือ กิจกรรมทันตสาธารณสุข โดยเฉลี่ยเท่ากับ 198.56 บาท กิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค โดยเฉลี่ยเท่ากับ 157.65 บาท กิจกรรมอนามัยแม่และเด็ก โดยเฉลี่ยเท่ากับ 153.13 บาท กิจกรรมอนามัยโรงเรียน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 113.71 บาท กิจกรรมวางแผนครอบครัว โดยเฉลี่ยเท่ากับ 91.69 บาท กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 89.30 บาท กิจกรรมรักษาพยาบาล โดยเฉลี่ยเท่ากับ 43.04 บาท และต้นทุนต่อหน่วยบริการต่ำที่สุดคือกิจกรรมสุขศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 36.51 บาท

เมื่อพิจารณาต้นทุนต่อหน่วยบริการ (Unit Cost) แยกตามกิจกรรมการให้บริการของสถานีนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 พบว่า

1. กิจกรรมรักษาพยาบาล

สถานีนามัยบ้านแต่มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลสูงที่สุด เท่ากับ 81.91 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านหัวช้างและสถานีนามัยบ้านเข้ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการเท่ากับ 69.79 และ 64.22 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านพงพรตมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลต่ำที่สุด เท่ากับ 15.24 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 43.04 บาท

2. กิจกรรมอนามัยแม่และเด็ก

สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กสูงที่สุด เท่ากับ 281.44 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโนนแดนและสถานีนามัยบ้านโคกหล่าม โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 254.18 และ 247.58 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กต่ำที่สุด เท่ากับ 39.07 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 153.13 บาท

3. กิจกรรมวางแผนครอบครัว

สถานีนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวสูงที่สุด เท่ากับ 179.75 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านทุ่งไชยและสถานีนามัยบ้านโคกหล่าม โดยมี ต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 144.01 และ 140.49 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านก้านเหลืองมี ต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวต่ำที่สุด เท่ากับ 32.40 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วย บริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 91.69 บาท

4. กิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

สถานีนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคสูง ที่สุด เท่ากับ 254.21 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านอ้อมแก้วและสถานีนามัยบ้าน โนนแดน โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 242.87 และ 236.81 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้าน ก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 34.38 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 157.65 บาท

5. กิจกรรมทันตสาธารณสุข

สถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขสูงที่สุด เท่ากับ 419.66 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโคกจานและสถานีนามัยบ้านโนนแดน โดยมีต้นทุน ต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 362.35 และ 247.03 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านโคกหล่ามมีต้นทุน ต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขต่ำที่สุด เท่ากับ 74 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของ สถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 198.56 บาท

6. กิจกรรมอนามัยโรงเรียน

สถานีนามัยบ้านยางเอือด มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 207.32 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมและสถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัย โดยมี ต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 194.11 และ 169.64 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านหนองแคนมี ต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 45.27 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วย บริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 113.71 บาท

7. กิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียน

สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 69.80 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโนนแดนและสถานีนามัยบ้าน ตาเกษ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 49.36 และ 47.45 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้าน โคกหล่ามมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 16.87 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 36.51 บาท

8. กิจกรรมควบคุมและป้องกันโรค

สถานีนอนามัยบ้านก้านเหลือง มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 1,199.07 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านอีหล้าและบางเอือด โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 877.18 บาท และ 791.31 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านเข้ มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 60.44 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 583.99 บาท

9. กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน

สถานีนอนามัยบ้านตาเกษมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเยี่ยมบ้านสูงที่สุด เท่ากับ 168.74 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้าน อีหล้าและสถานีนอนามัยบ้านพงพรต โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 137.50 และ 136.84 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้าน โศกงาน มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเยี่ยมบ้านต่ำที่สุด เท่ากับ 23.72 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 89.30 บาท

4.2 ต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ (Operating Cost) จำแนกตามกิจกรรมของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

ต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ ตามกิจกรรมของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย โดยนำต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการแต่ละกิจกรรมของสถานีนอนามัยทั้งหมดมารวมกันจะได้เป็นต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการโดยรวม แล้วหารด้วยจำนวนสถานีนอนามัยทั้งหมด 21 แห่ง จะได้เป็นต้นทุนต่อหน่วยโดยเฉลี่ยตามกิจกรรมของสถานีนอนามัยพบว่า ต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด โดยเฉลี่ยเท่ากับ 517.86 บาท รองลงมาคือกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค โดยเฉลี่ยเท่ากับ 137.67 บาท กิจกรรมนอนามัยแม่และเด็ก โดยเฉลี่ยเท่ากับ 130.26 บาท กิจกรรมอนามัยโรงเรียน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 102.97 บาท กิจกรรมทันตสาธารณสุข โดยเฉลี่ยเท่ากับ 101.83 บาท กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน โดยเฉลี่ยเท่ากับ 82.24 บาท กิจกรรมวางแผนครอบครัว โดยเฉลี่ยเท่ากับ 80.47 บาท กิจกรรมรักษาพยาบาล โดยเฉลี่ยเท่ากับ 39.45 บาท และต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการต่ำที่สุดคือกิจกรรมสุขศึกษา โดยเฉลี่ยเท่ากับ 31.39 บาท

เมื่อพิจารณาต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ (Operating Cost) แยกตามกิจกรรมการให้บริการของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 พบว่า

1. กิจกรรมรักษาพยาบาล

สถานีนามัยบ้านदै มีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลสูงที่สุด เท่ากับ 72.76 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านหัวช้างและสถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัย โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 64.06 และ 58.63 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านพงพรตมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลต่ำที่สุด เท่ากับ 13.64 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 39.45 บาท

2. กิจกรรมอนามัยแม่และเด็ก

สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กสูงที่สุด เท่ากับ 247.77 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านบ้านโคกหล่ามและสถานีนามัยบ้านโนนแดน โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 239.69 และ 224.35 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กต่ำที่สุด เท่ากับ 34.50 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 130.26 บาท

3. กิจกรรมวางแผนครอบครัว

สถานีนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวสูงที่สุด เท่ากับ 161.33 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโคกหล่ามและสถานีนามัยบ้านทุ่งไผ่ โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 137.08 และ 129.82 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวต่ำที่สุด เท่ากับ 27.81 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 80.47 บาท

4. กิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

สถานีนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 225.95 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านอ้อมแก้วและสถานีนามัยบ้านโนนแดน โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 209.96 และ 205.73 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 31.36 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 137.67 บาท

5. กิจกรรมทันตสาธารณสุข

สถานีนามัยบ้านโคกจานมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขสูงที่สุด เท่ากับ 321.73 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัยและสถานีนามัยบ้านโนนแดน โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 265.17 และ 193.26 บาท ตามลำดับ สถานีนามัย

บ้าน โลกหล้ามีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขต่ำที่สุด เท่ากับ 68.08 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 152.75 บาท

6. กิจกรรมอนามัยโรงเรียน

สถานีนามัยบ้านยางเอือด มีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 190.89 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมและสถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัย โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 172.70 และ 154.58 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านหนองแคนมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 40.43 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 102.97 บาท

7. กิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียน

สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 60.32 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโนนแดนและสถานีนามัยบ้านตาเกษ โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 45.02 และ 42.29 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านแซ่ มีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 13.54 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 31.39 บาท

8. กิจกรรมควบคุมและป้องกันโรค

สถานีนามัยบ้านก้านเหลือง มีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ กิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 1,114.27 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านอีหล้าและยางเอือด โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 829.04 บาท และ 698.44 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านแซ่ มีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 55.17 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 517.86 บาท

9. กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน

สถานีนามัยบ้านตาเกษมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเยี่ยมบ้านสูงที่สุด เท่ากับ 158.49 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านอีหล้าและสถานีนามัยบ้านพงพรต โดยมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 129.41 และ 125.19 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านโลกจาง มีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเยี่ยมบ้านต่ำที่สุด เท่ากับ 21.46 บาท และมีต้นทุนดำเนินการต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 82.24 บาท

ส่วนที่ 5 อัตราการคืนทุน (Cost Recovery) ของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

5.1 เงินรายได้ของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

เงินรายได้ซึ่งเป็นเงินบำรุงของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 รวมทั้งสิ้น 8,952,669.78 บาท โดยประเภทของเงินรายได้ที่มากที่สุด คือ เงินจากกองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นเงิน 7,951,030.24 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.81 ของรายได้ทั้งหมด รองลงมาคือ ค่ารักษาพยาบาลและค่าธรรมเนียม (30 บาท) เป็นเงิน 702,097.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.84 และรายได้ที่น้อยที่สุดคือ เงินบริจาคและอื่นๆ เป็นเงิน 26,154.04 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.30

เมื่อพิจารณารายได้ จำแนกเป็นสถานีนอนามัย พบว่า สถานีนอนามัยบ้านโพธิ์ชัย มีรายได้สูงที่สุด เป็นเงิน 610,343.43 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.82 ของรายได้ทั้งหมด รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านโนนแดน เป็นเงิน 519,667.88 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.80 ของรายได้ทั้งหมด และสถานีนอนามัยที่มีรายได้ที่น้อยที่สุด คือ สถานีนอนามัยบ้านแต่ เป็นเงิน 313,818.89 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.51 ของรายได้ทั้งหมด

5.2 อัตราการคืนทุนต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

อัตราการคืนทุนต่อต้นทุนทั้งหมด หาได้โดยนำรายได้ทั้งหมดหารด้วยต้นทุนทั้งหมด ซึ่งต้นทุนทั้งหมด หาได้จากต้นทุนค่าแรง ต้นทุนค่าวัสดุ และต้นทุนค่าลงทุนรวมกัน พบว่า อัตราการคืนทุนต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 เท่ากับร้อยละ 86.16 ของต้นทุนทั้งหมด เมื่อพิจารณาในแต่ละสถานีนอนามัย พบว่า สถานีนอนามัยที่มีอัตราการคืนทุนต่อต้นทุนทั้งหมดสูงที่สุด คือ สถานีนอนามัยบ้านหนองไฮ เท่ากับร้อยละ 95.77 รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านหนองแคน มีอัตราการคืนทุน เท่ากับร้อยละ 91.44 และสถานีนอนามัยที่มีอัตราการคืนทุนต่ำที่สุด คือ สถานีนอนามัยบ้านบ้านปะอ่าว เท่ากับร้อยละ 74.66

ส่วนที่ 6 การวิเคราะห์ความไว (Sensitivity Analysis) ของต้นทุนสถานีนอนามัย เมื่อต้นทุนค่าแรงและต้นทุนค่าวัสดุ เปลี่ยนแปลงไป

การวิเคราะห์ความไว (Sensitivity Analysis) ของต้นทุนต่อหน่วยแต่ละกิจกรรมของสถานีนอนามัยที่เปลี่ยนแปลงไป จากอัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยในช่วง 10 ปี (53) ที่ผ่านมามีค่าอยู่ในอัตรา 0.3 – 8.1 % จึงทำการศึกษาต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไป โดยกำหนดอัตราตั้งแต่ 0 – 25 % สรุปได้ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 แสดงการวิเคราะห์ความไว (Sensitivity Analysis) ของต้นทุนต่อหน่วยแต่ละกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามต้นทุนค่าแรงและต้นทุนค่าวัสดุที่เพิ่มขึ้นของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 จำแนกตามกิจกรรมการบริการของสถานีนอนามัย

กิจกรรม	ต้นทุนต่อหน่วย บริการ (บาท)	ต้นทุนค่าแรงและต้นทุนค่าวัสดุเพิ่มขึ้น (บาท)				
		5%	10%	15%	20%	25%
รักษาพยาบาล	43.04	45.19	47.34	49.50	51.65	53.80
อนามัยแม่และเด็ก	153.13	160.79	168.44	176.10	183.76	191.41
วางแผนครอบครัว	91.69	96.27	100.86	105.44	110.03	114.61
สร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค	157.65	165.53	173.42	181.30	189.18	197.06
ทันตสาธารณสุข	198.56	208.49	218.42	228.34	238.27	248.20
อนามัยโรงเรียน	113.71	119.40	125.08	130.77	136.45	142.14
สุขศึกษา	36.51	38.34	40.16	41.99	43.81	45.64
ควบคุมและป้องกันโรค	583.99	613.19	642.39	671.59	700.79	729.99
การเยี่ยมบ้าน	89.30	93.77	98.23	102.70	107.16	111.63

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยบริการตามกิจกรรมของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

ต้นทุนรวมทางตรง

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของต้นทุนซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนค่าแรง ต้นทุนค่าวัสดุ และ ต้นทุนค่าลงทุน พบว่า ทุกสถานีนอนามัยมีต้นทุนค่าแรงสูงสุด รองลงมาคือ ต้นทุนค่าวัสดุ และ ต้นทุนค่าลงทุน ในภาพรวมมีอัตราส่วนต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 5.62 : 3.96 : 1 เมื่อพิจารณาเฉพาะสถานีนอนามัยประเภท PCU หลัก มีอัตราส่วนต้นทุนค่าแรง ต่อ ต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 6.53 : 5.08 : 1 และสถานีนอนามัยประเภท PCU เครือข่าย มี อัตราส่วนต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 4.99 : 3.19 : 1 (ตารางที่ 4.2) ต้นทุนค่าแรงของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย มีอัตราส่วนสูง สอดคล้องกับงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2548 ซึ่งจัดสรรงบประมาณ แยกเป็นหมวดเงินเดือนและค่าจ้าง ร้อยละ 44.6 องค์ประกอบของต้นทุนของสถานีนอนามัย สังกัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย ต่างจากการศึกษาของ รวมพล สวนสีดา (2540) ศึกษา ต้นทุนต่อหน่วยตามกิจกรรมของสถานีนอนามัยจังหวัดอุดรธานี ปีงบประมาณ 2538 พบว่า มี อัตราส่วนของต้นทุนค่าลงทุนสูงในสถานีนอนามัยขนาดใหญ่ โดยมีต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 29.61 : 31.19 : 39.20 สาเหตุเนื่องมาจากตัวอาคารสถานีนอนามัยและค่า เสื่อมราคาของครุภัณฑ์ยังมีมูลค่าสูง สำหรับสถานีนอนามัยทั่วไป ซึ่งมีอัตราส่วนของต้นทุนค่าวัสดุ สูง โดยมีต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 42.68 : 43.33 : 13.99 และต่าง จากผลการศึกษาของผกาวดี ลอเอเกียรติพันธ์ (2543) ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยบริการ จำแนกตามกิจกรรมการให้บริการของสถานีนอนามัยในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขกิ่งอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ปีงบประมาณ 2541 พบว่า อัตราส่วนของต้นทุนค่าวัสดุสูงสุด โดยมี ต้นทุนค่าแรง ต่อต้นทุนค่าวัสดุ ต่อต้นทุนค่าลงทุน เท่ากับ 33.55 : 51.15 : 15.30 เนื่องมาจากการ ขยายการบริการนอกเวลา การบริการเชิงรุกนอกสถานที่โดยไม่คิดมูลค่า

ต้นทุนค่าแรง

เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรม ปรากฏว่า กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนค่าแรงสูงสุด คิด เป็นร้อยละ 25.09 ของต้นทุนค่าแรงทั้งหมด (ตารางที่ 4.3) เนื่องจากเจ้าหน้าที่ใช้เวลาปฏิบัติงาน มากกว่ากิจกรรมอื่น จึงทำให้สัดส่วนการจัดสรรค่าแรงกิจกรรมรักษาพยาบาลสูงตามไปด้วย และ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอยู่เวรรักษาพยาบาลนอกเวลาและวันหยุดราชการ โดยได้รับเงินค่าตอบแทน การอยู่เวรรักษาพยาบาลนอกเวลาราชการและวันหยุด รองลงมาคือกิจกรรมบริหารทั่วไป คิดเป็น

ร้อยละ 12.61 ของค่าแรงทั้งหมด เนื่องจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ต้องทำงานธุรการ สารบรรณ การพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง ปรับปรุงอาคาร สถานที่ และกิจกรรมที่มีต้นทุนค่าแรงต่ำที่สุดคือ กิจกรรมทันตสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 3.16 ของค่าแรงทั้งหมด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินการเพียง 14 แห่ง (ตาราง 4.52) สำหรับกิจกรรมทันตสาธารณสุขของสถานีนามัยอื่น โรงพยาบาลอุทุมพรพิสัย และสถานีนามัยใกล้เคียงเป็นผู้ให้บริการและใช้วัสดุอุปกรณ์ทรัพยากรต่างๆ ของแห่งนั้นๆ

ต้นทุนค่าวัสดุ

กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนค่าวัสดุสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.07 ของต้นทุนค่าวัสดุทั้งหมด เนื่องจากการขยายเวลาให้บริการรักษาพยาบาลนอกเวลาราชการ ทำให้ปริมาณของกิจกรรมเพิ่มขึ้น และใช้วัสดุ ยาและเวชภัณฑ์ เพิ่มมากขึ้น รองลงมาคือกิจกรรมบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 26.67 ของต้นทุนค่าวัสดุทั้งหมด เนื่องจากเป็นของใช้วัสดุสิ้นเปลือง ของกิจกรรมบริหารทั่วไปครอบคลุมถึง ค่าซ่อมแซม บำรุงรักษา รวมทั้งค่าสาธารณูปโภค ซึ่งสนับสนุนกิจกรรมอื่นของสถานีนามัย และกิจกรรมที่มีต้นทุนค่าวัสดุต่ำที่สุดคือ กิจกรรมสุขศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.51 ของต้นทุนค่าวัสดุทั้งหมด เนื่องจากวิธีการให้สุขศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความรู้โดยการอบรม จัดกลุ่มสนทนา ใช้สื่อและวัสดุน้อย

ต้นทุนค่าลงทุน

กิจกรรมรักษาพยาบาลมีต้นทุนค่าลงทุนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.41 ของต้นทุนค่าลงทุนทั้งหมด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ประชาชนไปใช้บริการเป็นจำนวนมากกว่ากิจกรรมอื่น จึงต้องใช้พื้นที่ใช้งาน และครุภัณฑ์เป็นจำนวนมาก รองลงมาคือกิจกรรมบริหารทั่วไปเป็น คิดเป็นร้อยละ 18.63 ของค่าลงทุนทั้งหมด เนื่องจากอาคารและสิ่งก่อสร้างส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณก่อสร้างทดแทนและต่อเติมใหม่และได้รับทั้งงบประมาณและจัดสรรครุภัณฑ์เพิ่มขึ้น และกิจกรรมที่มีต้นทุนค่าลงทุนต่ำที่สุดคือ กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.45 ของค่าลงทุนทั้งหมด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติในชุมชน การลงทุนด้านครุภัณฑ์มีน้อย

ต้นทุนต่อหน่วยบริการตามกิจกรรมบริการของสถานีนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

ในภาพรวมต้นทุนต่อหน่วยโดยเฉลี่ยตามกิจกรรมของสถานีนามัย พบว่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด โดยเฉลี่ยเท่ากับ 583.99 บาท เนื่องจากต้องใช้งบประมาณสูงในการควบคุมโรคเมื่อเกิดการระบาด เช่นงานควบคุมโรคไข้เลือดออก วัสดุทรายอะเบท น้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้มีราคาสูง รองลงมาคือกิจกรรมทันตสาธารณสุข โดยเฉลี่ยเท่ากับ 198.56 บาท เนื่องจากพื้นที่ใช้อาคาร งบประมาณครุภัณฑ์ และวัสดุทันตกรรมมูลค่าสูง ประกอบ

กับมีปริมาณงานที่น้อยเมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น และต้นทุนต่อหน่วยบริการต่ำที่สุดคือกิจกรรมสุขศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 36.51 บาท (ตารางที่ 4.47) เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีปริมาณมาก

ต้นทุนต่อหน่วยบริการเมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรมของแต่ละงานวิจัย มีผลการวิจัยที่แตกต่างกัน เนื่องจากข้อแตกต่างของสถานที่ ทรัพยากร ระยะเวลา ปริมาณของกิจกรรมที่ให้บริการ และระเบียบวิธีการวิจัย เช่น การจัดหน่วยต้นทุน วิธีการคิดค่าเสื่อมราคา รวมทั้งอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ปรับมูลค่าของเงิน จึงไม่สามารถเปรียบเทียบผลการวิจัยที่ได้กับผลการวิจัยอื่นได้ การวิจัยนี้จึงเสนอต้นทุนต่อหน่วยบริการ โดยเปรียบเทียบรายสถานีนอมาัมัยในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพ ดังนี้

กิจกรรมรักษาพยาบาล

สถานีนอมาัมัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีนอมาัมัยบ้านหัวช้างมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลสูงที่สุด เท่ากับ 69.79 บาท รองลงมาคือ สถานีนอมาัมัยบ้านหนองนกเง่าและสถานีนอมาัมัยบ้านหนองไฮ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 43.70 และ 39.52 บาท ตามลำดับ สถานีนอมาัมัยบ้านหนองหัวหมูมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลต่ำที่สุด เท่ากับ 32.07 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอมาัมัยบ้านหนองหัวหมูมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอมาัมัยบ้านหัวช้าง 2.5 เท่า และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอมาัมัยประเภท PCU หลัก โดยเฉลี่ย เท่ากับ 40.46 บาท

สถานีนอมาัมัยประเภท PCU เครือข่าย พบว่า สถานีนอมาัมัยบ้านแด้มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลสูงที่สุด เท่ากับ 81.91 บาท รองลงมาคือ สถานีนอมาัมัยบ้านแ้และสถานีนอมาัมัยบ้านโพธิ์ชัย โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 64.22 และ 62.96 บาท ตามลำดับ สถานีนอมาัมัยบ้านพงพรมมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลต่ำที่สุด เท่ากับ 15.24 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอมาัมัยบ้านพงพรมมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอมาัมัยบ้านแด้ 3.8 เท่า และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอมาัมัยประเภท PCU เครือข่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 44.97 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีนอมาัมัยทุกแห่ง พบว่า สถานีนอมาัมัยบ้านแด้มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลสูงที่สุด เท่ากับ 81.91 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอมาัมัยบ้านแด้มีปริมาณกิจกรรมน้อย พื้นที่ของสถานีนอมาัมัยตั้งอยู่ใกล้เขต โรงพยาบาลอุทุมพรพิสัย ซึ่งทำให้ประชาชนสะดวกต่อการไปรับบริการที่โรงพยาบาล รองลงมาคือ สถานีนอมาัมัยบ้านหัวช้างและสถานีนอมาัมัยบ้านแ้ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 69.79 และ 64.22 บาท ตามลำดับ สถานีนอมาัมัยบ้านพงพรมมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมรักษาพยาบาลต่ำที่สุด เท่ากับ 15.24 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอมาัมัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 43.04 บาท

พบว่า สถานีอนามัยส่วนใหญ่มีอัตราส่วนต้นทุนค่าแรงสูง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ใช้เวลามาก ในการปฏิบัติกิจกรรม ตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของกิจกรรมรักษาพยาบาลแตกต่างกันคือ ปริมาณที่ให้บริการ ในสถานีอนามัยประเภท PCU หลัก มีต้นทุนทั้งหมดมากกว่าและมี ปริมาณกิจกรรมมากทำให้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่าสถานีอนามัยประเภท PCU เครื่อง่าย

กิจกรรมอนามัยแม่และเด็ก

สถานีอนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีอนามัยบ้านอีหล้ามีต้นทุนต่อหน่วยบริการ กิจกรรมอนามัยแม่และเด็กสูงที่สุด เท่ากับ 185.14 บาท รองลงมาคือ สถานีอนามัยบ้านยางเอือด และสถานีอนามัยบ้านหนองไฮ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 173.91 และ 170.29 บาท ตามลำดับ สถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กต่ำที่สุด เท่ากับ 39.07 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานี อนามัยบ้านอีหล้า 2 เท่า และสถานีอนามัยบ้านอีหล้ามีต้นทุนรวมมากกว่าสถานีอนามัยบ้าน ก้านเหลือง 2.3 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีอนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 117.35 บาท

สถานีอนามัยประเภท PCU เครื่อง่าย พบว่า สถานีอนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนต่อหน่วย บริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กสูงที่สุด เท่ากับ 281.44 บาท รองลงมาคือ สถานีอนามัยบ้านโนน แตนและสถานีอนามัยบ้านโคกหล้าม โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 254.18 และ 247.58 บาท ตามลำดับ สถานีอนามัยบ้านชะยูงมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กต่ำที่สุด เท่ากับ 103.58 บาท สาเหตุที่ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีอนามัยบ้านชะยูงและสถานีอนามัย บ้านน้ำท่วมต่างกันนั้น เนื่องจากสถานีอนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนรวมมากกว่าสถานีอนามัย บ้านชะยูง 2.3 เท่า แต่ปริมาณกิจกรรมไม่ต่างกัน (ตารางที่ 4.49) ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานี อนามัยประเภท PCU เครื่อง่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 179.96 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีอนามัยทุกแห่ง พบว่า สถานีอนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนต่อ หน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่และเด็กสูงที่สุด เท่ากับ 281.44 บาท รองลงมาคือ สถานีอนามัย บ้านโนนแดนและสถานีอนามัยบ้านโคกหล้าม โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 254.18 และ 247.58 บาท ตามลำดับ สถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยแม่ และเด็กต่ำที่สุด เท่ากับ 39.07 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีปริมาณกิจกรรม มากกว่าสถานีอนามัยบ้านน้ำท่วม 3.2 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีอนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 153.13 บาท

กิจกรรมวางแผนครอบครัว

สถานีอนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีอนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวสูงที่สุด เท่ากับ 179.75 บาท รองลงมาคือ สถานีอนามัยบ้านอีหล้าและสถานีอนามัยบ้านหัวช้าง โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 139.19 และ 134.82 บาท ตามลำดับ สถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวต่ำที่สุด เท่ากับ 32.40 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีอนามัยบ้านหนองไฮ 1.95 เท่า และสถานีอนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนรวมมากกว่าสถานีอนามัยบ้านก้านเหลือง 2.8 เท่า และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีอนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 93.60 บาท

สถานีอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย พบว่า สถานีอนามัยบ้านทุ่งไชยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวสูงที่สุด เท่ากับ 144.01 บาท รองลงมาคือ สถานีอนามัยบ้านโคกหล่ามและสถานีอนามัยบ้านอ้อมแก้ว โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 140.49 และ 126.44 บาท ตามลำดับ สถานีอนามัยบ้านแฉะมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวต่ำที่สุด เท่ากับ 43.83 บาท สาเหตุที่ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีอนามัยบ้านแฉะและสถานีอนามัยบ้านทุ่งไชยต่างกันนั้น เนื่องจากสถานีอนามัยบ้านทุ่งไชยมีต้นทุนรวมมากกว่าสถานีอนามัยบ้านแฉะ 3.3 เท่า แต่ปริมาณกิจกรรมไม่ต่างกัน (ตารางที่ 4.50) และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 90.26 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีอนามัยทุกแห่ง พบว่า สถานีอนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวสูงที่สุด เท่ากับ 179.75 บาท รองลงมาคือ สถานีอนามัยบ้านทุ่งไชยและสถานีอนามัยบ้านโคกหล่าม โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 144.01 และ 140.49 บาท ตามลำดับ สถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมวางแผนครอบครัวต่ำที่สุด เท่ากับ 32.40 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีอนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 91.69 บาท

กิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค

สถานีอนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีอนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 254.21 บาท รองลงมาคือ สถานีอนามัยบ้านหัวช้างและสถานีอนามัยบ้านหนองหัวหมู โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 223.76 และ 197.59 บาท ตามลำดับ สถานีอนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 34.38 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีอนามัยบ้านก้านเหลือง มีปริมาณกิจกรรม

มากกว่าสถานีนามัยบ้านหนองไฮ 2.6 เท่า และสถานีนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนรวมมากกว่า 2.8 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 155.93 บาท

สถานีนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย พบว่า สถานีนามัยบ้านอ้อมแก้วมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 242.87 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโนนแดนและสถานีนามัยบ้านตาเกษ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 236.81 และ 216.68 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัย มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 44.12 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัยมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนามัยบ้านอ้อมแก้ว 2.1 เท่า และสถานีนามัยบ้านอ้อมแก้วมีต้นทุนรวมมากกว่า 2.6 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 158.94 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีนามัยทุกแห่ง พบว่า สถานีนามัยบ้านหนองไฮมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 254.21 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านอ้อมแก้วและสถานีนามัยบ้านโนนแดน โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 242.87 และ 236.81 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านก้านเหลืองมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 34.38 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 157.65 บาท

กิจกรรมทันตสาธารณสุข

สถานีนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีนามัยบ้านโคกจาน มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขสูงที่สุด เท่ากับ 362.35 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านปะอ่าวและสถานีนามัยบ้านก้านเหลือง โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 212.53 และ 183.58 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านหัวช้างมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขต่ำที่สุด เท่ากับ 126.40 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 198.44 บาท

สถานีนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย พบว่า สถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขสูงที่สุด เท่ากับ 419.66 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโนนแดนและสถานีนามัยบ้านชะยูง โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 247.03 และ 215.73 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านโคกหาล้อมมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขต่ำที่สุด เท่ากับ 74 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 198.65 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีนามัยทุกแห่ง พบว่า สถานีนามัยบ้านโพธิ์ชัยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขสูงที่สุด เท่ากับ 419.66 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้าน

โคกจานและสถานีนอนามัยบ้านโนนแดน โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 362.35 และ 247.03 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านโคกหล้ามีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมทันตสาธารณสุขต่ำที่สุด เท่ากับ 74 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 198.56 บาท

พบว่า การดำเนินการทันตสาธารณสุขของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ อุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 นั้น มีสถานีนอนามัยที่ให้บริการ 14 แห่ง และไม่ดำเนินการ 7 แห่ง เนื่องด้วยครุภัณฑ์ (เครื่องชุดหินน้ำลาย)ชำรุด และเจ้าหน้าที่บางแห่งยังขาดทักษะในการดำเนินงาน แต่ก็มีทันตภิบาลปฏิบัติงานอยู่ที่สถานีนอนามัย ที่ PCU หลัก 3 แห่ง คือสถานีนอนามัยบ้านโคกจาน สถานีนอนามัยบ้านก้านเหลือง สถานีนอนามัยบ้านอิหล้า และ PCU เครื่องข่าย 1 แห่ง คือสถานีนอนามัยบ้านโพธิ์ชัย มีการจัดสรรทั้งครุภัณฑ์ วัสดุทำฟัน และวัสดุทันตกรรม จึงเป็นตัวแปรที่ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยแตกต่างกัน แต่โดยเฉลี่ยยังสูง เนื่องจากต้นทุนค่าลงทุนมาก ปริมาณกิจกรรมยังน้อยจึงต้องเพิ่มจำนวนผู้รับบริการเพื่อลดต้นทุน

กิจกรรมอนามัยโรงเรียน

สถานีนอนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีนอนามัยบ้านยางเอือด มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 207.32 บาท รองลงมาก็คือ สถานีนอนามัยบ้านอิหล้า และสถานีนอนามัยบ้านปะอาว โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 124.13 และ 122.03 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านโคกจานมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 59.02 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอนามัยบ้านโคกจานมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอนามัยบ้านยางเอือด 1.9 เท่า และสถานีนอนามัยบ้านยางเอือดมีต้นทุนรวมมากกว่า 1.8 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 108.96 บาท

สถานีนอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย พบว่า สถานีนอนามัยบ้านน้ำท่วม มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 194.11 บาท รองลงมาก็คือ สถานีนอนามัยบ้านโพธิ์ชัย และสถานีนอนามัยบ้านแซ้ว โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 169.64 และ 142.73 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านหนองแคนมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 45.27 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอนามัยบ้านหนองแคนมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอนามัยบ้านน้ำท่วม 4 เท่า และต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 117.27 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีนอนามัยทุกแห่ง พบว่า สถานีนอนามัยบ้านยางเอือด มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมอนามัยโรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 207.32 บาท รองลงมาก็คือ สถานีนอนามัยบ้านน้ำท่วมและสถานีนอนามัยบ้านโพธิ์ชัย โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 194.11 และ 169.64 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านหนองแคน มีต้นทุนต่อหน่วยบริการ กิจกรรมอนามัยโรงเรียน

ต่ำที่สุด เท่ากับ 45.27 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนามัยบ้านหนองแควมีปริมาณกิจกรรมมากกว่า สถานีนามัยบ้านยางเอือด 1.6 เท่า และสถานีนามัยบ้านยางเอือดมีต้นทุนรวมมากกว่า 2.9 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 113.71 บาท

กิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียน

สถานีนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีนามัยบ้านหนองไฮ มีต้นทุนต่อหน่วย บริการกิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 40.09 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านหนองหัวหมูและสถานีนามัยบ้านยางเอือด โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 39.51 และ 38.70 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านโคกจานมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสุข ศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 22.85 บาท สาเหตุที่ต้นทุนต่อหน่วยบริการของ สถานีนามัยบ้านหนองไฮและสถานีนามัยบ้านโคกจานต่างกันนั้น เนื่องจากสถานีนามัยบ้าน หนองไฮมีต้นทุนรวมมากกว่าสถานีนามัยบ้านโคกจาน 3.3 เท่า แต่ปริมาณกิจกรรมไม่ต่างกัน (ตารางที่ 4.54) และต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 33.40 บาท

สถานีนามัยประเภท PCU เครือข่าย พบว่า สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนต่อหน่วย บริการกิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 69.80 บาท รองลงมาคือ สถานีนามัยบ้านโนนแดนและสถานีนามัยบ้านตาเกษ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 49.36 และ 47.45 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านโคกหล้ามีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสุขศึกษา ในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 16.87 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนามัยบ้าน โคกหล้ามีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนามัยบ้านน้ำท่วม 2.1 เท่า และสถานีนามัยบ้านน้ำ ท่วมมีต้นทุนรวมมากกว่าสถานีนามัยบ้านโคกหล้า 1.96 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานี นามัยประเภท PCU เครือข่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 38.85 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีนามัยทุกแห่ง พบว่า สถานีนามัยบ้านน้ำท่วมมีต้นทุนต่อ หน่วยบริการกิจกรรมสุขศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนสูงที่สุด เท่ากับ 69.80 บาท รองลงมา คือ สถานีนามัยบ้านโนนแดนและสถานีนามัยบ้านตาเกษ โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 49.36 และ 47.45 บาท ตามลำดับ สถานีนามัยบ้านโคกหล้ามีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมสุข ศึกษาในสำนักงาน ชุมชน โรงเรียนต่ำที่สุด เท่ากับ 16.87 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของ สถานีนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 36.51 บาท

กิจกรรมควบคุมและป้องกันโรค

สถานีนอนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีนอนามัยบ้านก้านเหลือง มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 1,199.07 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านอิหล่าและสถานีนอนามัยบ้านยางเอือด โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 877.18 และ 791.31 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านหนองนกเจ้ามีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 536.56 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอนามัยบ้านหนองนกเจ้ามีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอนามัยบ้านก้านเหลือง 5.1 เท่า และต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 743.07 บาท

สถานีนอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย พบว่า สถานีนอนามัยบ้านชะยูง มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 737.27 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านน้ำท่วมและสถานีนอนามัยบ้านโคกหล่าม โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 707.35 และ 633.48 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านแฉ่มมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 60.44 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอนามัยบ้านแฉ่มมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอนามัยบ้านชะยูง 15.5 เท่า และต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัยประเภท PCU เครื่องข่ายโดยเฉลี่ย เท่ากับ 464.69 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีนอนามัยทุกแห่ง สถานีนอนามัยบ้านก้านเหลือง มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคสูงที่สุด เท่ากับ 1,199.07 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านอิหล่าและยางเอือด โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 877.18 บาท และ 791.31 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านแฉ่ม มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมควบคุมและป้องกันโรคต่ำที่สุด เท่ากับ 60.44 บาท และมีต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 583.99 บาท

กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน

สถานีนอนามัยประเภท PCU หลัก พบว่า สถานีนอนามัยบ้านอิหล่า มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเยี่ยมบ้านสูงที่สุด เท่ากับ 137.50 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านหัวช้างและสถานีนอนามัยบ้านยางเอือด โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 128.30 และ 109.61 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านโคกจาน มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเยี่ยมบ้านต่ำที่สุด เท่ากับ 23.72 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอนามัยบ้านโคกจานมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอนามัยบ้านอิหล่า 2.3 เท่า และสถานีนอนามัยบ้านอิหล่ามีต้นทุนรวมมากกว่า 2.5 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัยประเภท PCU หลักโดยเฉลี่ย เท่ากับ 84.58 บาท

สถานีนอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย พบว่า สถานีนอนามัยบ้านตาเกษมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเยี่ยมบ้านสูงที่สุด เท่ากับ 168.74 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านพงพรต

และสถานีนอนามัยบ้านน้ำท่วม โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 136.84 และ 131.34 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านแต่มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเชื่อมบ้านต่ำที่สุด เท่ากับ 33.22 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอนามัยบ้านแต่มีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอนามัยบ้านตาเกษ 2.7 เท่า และสถานีนอนามัยบ้านตาเกษมีต้นทุนรวมมากกว่า 1.9 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัยประเภท PCU เครื่องข่าย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 92.84 บาท

เมื่อพิจารณาภาพรวมของสถานีนอนามัยทุกแห่ง พบว่า สถานีนอนามัยบ้านตาเกษมีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเชื่อมบ้านสูงที่สุด เท่ากับ 168.74 บาท รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านอีหล้าและสถานีนอนามัยบ้านพงพรต โดยมีต้นทุนต่อหน่วยบริการ เท่ากับ 137.50 และ 136.84 บาท ตามลำดับ สถานีนอนามัยบ้านโคกจาน มีต้นทุนต่อหน่วยบริการกิจกรรมการเชื่อมบ้านต่ำที่สุด เท่ากับ 23.72 บาท สาเหตุเนื่องจากสถานีนอนามัยบ้านโคกจานมีปริมาณกิจกรรมมากกว่าสถานีนอนามัยบ้านตาเกษ 2.3 เท่า และสถานีนอนามัยบ้านตาเกษมีต้นทุนรวมมากกว่า 3 เท่า ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานีนอนามัย โดยเฉลี่ย เท่ากับ 89.30 บาท

อัตราการคืนทุน (Cost Recovery)

เงินรายได้ของสถานีนอนามัย

เงินรายได้ซึ่งเป็นเงินบำรุงของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 รวมทั้งสิ้น 8,952,669.78 บาท โดยประเภทของเงินรายได้ที่มากที่สุด คือ เงินจากกองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นเงิน 7,951,030.24 บาท คิดเป็นร้อยละ 88.81 ของรายได้ทั้งหมด รองลงมาคือ ค่ารักษาพยาบาลและค่าธรรมเนียม (30 บาท) เป็นเงิน 702,097.50 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.84 และรายได้ที่น้อยที่สุดคือ เงินบริจาคและอื่นๆ เป็นเงิน 26,154.04 บาท คิดเป็นร้อยละ 0.30

เมื่อพิจารณารายได้ จำแนกเป็นสถานีนอนามัย พบว่า สถานีนอนามัยบ้านโพธิ์ชัย มีรายได้สูงที่สุด เป็นเงิน 610,343.43 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.82 ของรายได้ทั้งหมด รองลงมาคือ สถานีนอนามัยบ้านโนนแดน เป็นเงิน 519,667.88 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.80 ของรายได้ทั้งหมด และสถานีนอนามัยที่มีรายได้ต่ำที่สุด คือ สถานีนอนามัยบ้านแต่ เป็นเงิน 313,818.89 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.51 ของรายได้ทั้งหมด (ตารางที่ 4.67)

อัตราการคืนทุนต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548

อัตราการคืนทุนต่อต้นทุนทั้งหมดของสถานีนอนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ปีงบประมาณ 2548 เท่ากับร้อยละ 86.16 ของต้นทุนทั้งหมด เมื่อพิจารณาในแต่ละสถานีนอนามัย พบว่า สถานีนอนามัยที่มีอัตราการคืนทุนต่อต้นทุนทั้งหมดสูงที่สุด

คือ สถานีอนามัยบ้านหนองไฮ เท่ากับร้อยละ 95.77 เนื่องจากเป็นสถานีอนามัยที่มีจำนวนประชากรจัดอยู่ในกลุ่มที่มีจำนวนมาก ทำให้การจัดสรรงบประมาณต่อประชากรมากด้วย นอกจากนี้ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รองลงมาคือ สถานีอนามัยบ้านหนองแคน มีอัตราการคืนทุน เท่ากับร้อยละ 91.44 และสถานีอนามัยที่มีอัตราการคืนทุนต่ำที่สุด คือ สถานีอนามัยบ้านปะอ่าว เท่ากับร้อยละ 74.66 (ตารางที่ 4.68)

การวิเคราะห์ความไว (Sensitivity Analysis) ของต้นทุนสถานีอนามัย

อัตราเงินเฟ้อในช่วง 1 – 2 ปีที่ผ่านมาค่อนข้างต่ำ ประมาณ 1 – 3 % ทำให้ต้นทุนในส่วน of ต้นทุนค่าแรงและต้นทุนค่าวัสดุ ที่ประมาณการจากการเปลี่ยนแปลง ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง พบว่า ถ้าเปลี่ยนแปลงทั้งต้นทุนค่าแรงและต้นทุนค่าวัสดุเพิ่มขึ้น ดังแผนภูมิที่ 4.1 นั้น ถึงแม้ว่ามีการปรับเพิ่มขึ้นตามการวิเคราะห์ แต่ในระยะสั้นการปรับเพิ่มขึ้นของต้นทุนนั้นจะยังไม่ใช่อุปสรรคที่ต้องกังวล ของต้นทุนในปัจจุบัน

ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลย้อนหลัง ทำให้ข้อมูลบางอย่างไม่สามารถหาได้ในระบบรายงาน รวมทั้งระบบข้อมูลข่าวสารที่ไม่เอื้อต่อการวิเคราะห์ต้นทุน ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคดังนี้

1. ทะเบียนครุภัณฑ์บางหน่วยงานมีการบันทึกไว้ไม่ครบถ้วนและชัดเจน ครุภัณฑ์บางอย่างได้รับการสนับสนุนมาโดยมิได้จัดซื้อ จึงจำเป็นต้องมีการสอบราคาครุภัณฑ์ ณ หน่วยงานที่มีการสนับสนุน หรือใช้บัญชีราคามาตรฐานครุภัณฑ์ สำนักงบประมาณ ปี 2548
2. ไม่เข้าใจแบบบันทึกการใช้เวลาปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมของสถานีอนามัย (LCA1) จึงต้องอธิบายและทำความเข้าใจเฉพาะบุคคล
3. รายการวัสดุของกิจกรรมบางชนิดไม่ทราบราคา เนื่องจากได้รับจัดสรรจากกระทรวงสาธารณสุข จึงต้องสอบราคากลาง แล้วนำมาลงในรายการที่ได้รับจัดสรร
4. ต้นทุนค่าสาธารณูปโภค ไม่สามารถกระจายตามพื้นที่ของการให้บริการแต่ละกิจกรรม ได้จึงใช้วิธีการกระจายโดยใช้สัดส่วนของการปฏิบัติงานแต่ละกิจกรรม

ข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้

1. ควรสร้างระบบบัญชีต้นทุนของหน่วยงาน วางแผนวิเคราะห์ต้นทุนโดยให้มีความต่อเนื่องอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อทราบแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงต้นทุน ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนควรมีการแต่งตั้งคณะดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และกำหนดผู้รับผิดชอบการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละหน่วยต้นทุน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด และสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ควรวิเคราะห์และปรับให้เข้ากับงานประจำมากที่สุด

2. ควรจัดอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ต้นทุน ให้กับบุคลากรในสถานีนามัย เพื่อให้มีพื้นฐานทางด้านเศรษฐศาสตร์สาธารณสุข และมองรูปแบบการใช้ทรัพยากรและการบริหาร ได้ดีขึ้นและเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรต้องเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ จึงสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้อง ทำให้ข้อมูลน่าเชื่อถือพอที่จะนำไปใช้อ้างอิงเพื่อวางนโยบายและแผนกลยุทธ์ต่างๆ ได้

3. การกำหนดนโยบายประหยัดค่าสาธารณูปโภคเพื่อลดต้นทุน เช่นการกำหนด ปิด-เปิดเครื่องใช้ไฟฟ้า คอมพิวเตอร์ การใช้โทรศัพท์

4. การบริหารเวชภัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจากขั้นตอนของการกำหนดรายการยา ปริมาณการสั่งซื้อและปริมาณคงคลัง รวมถึงการจัดฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในเรื่องการใช้เวชภัณฑ์ การลดการสูญเสียของวัคซีน โดยวิธีเหล่านี้จะช่วยลดต้นทุนค่าวัสดุของสถานีนามัยได้

5. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์การให้บริการของสถานีนามัย รวมทั้งการจัดการสถานบริการที่มีความสะดวก จะช่วยลดต้นทุนต่อหน่วยบริการของแต่ละกิจกรรมลงได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยบริการ ควรทำการศึกษาแบบไปข้างหน้า (Prospective Study) จะทำให้การเก็บข้อมูล สมบูรณ์ ครบถ้วน มากกว่าการศึกษาแบบย้อนหลังจะช่วยให้การเก็บข้อมูลสะดวกและครอบคลุม ครบถ้วน มากกว่าการเก็บข้อมูลแบบย้อนหลัง (Retrospective Study) เนื่องจากสามารถพัฒนาระบบรายงานต่างๆ ให้เหมาะสมและสะดวกต่อการเก็บข้อมูลมาศึกษา ซึ่งส่วนมากจะพบว่าไม่ค่อยมีการบันทึก

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา สถานีนามัย สังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภออุทุมพรพิสัย เท่านั้น ควรมีการศึกษาวเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยบริการของสถานบริการทั้งโรงพยาบาลและสถานีนามัยในแต่ละพื้นที่กลุ่มเครือข่าย (Contracting Unit for Primary Care) เปรียบเทียบกันทั้ง

จังหวัด โดยวิเคราะห์ปีละครั้งเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดสรรงบประมาณ และวิเคราะห์อัตรา
การคืนทุนของกิจกรรมที่มีรายได้ทุกกิจกรรม

3. ควรศึกษาคุณภาพบริการของสถานีนอนามัยที่ประชาชนได้รับ ควบคู่กับการวิเคราะห์
ต้นทุนสถานีนอนามัย

4. ควรให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้
ปฏิบัติจริงจึงทราบว่าใช้ทรัพยากรอะไรในกิจกรรมต่างๆ ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการ
จัดทำข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้องและทราบถึงสถานภาพทางการเงินของหน่วยงาน เพื่อกระตุ้นให้
ช่วยกันประหยัดและหาวิธีการเพื่อลดต้นทุนของหน่วยงาน